

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Punct. I. An simile possit agere in simile?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

qualitem non requirere determinatam intensiōem. Si qualitas requireret certam, & determinatam intensiōem, produceretur in prima mensura sui esse cum tota illa intensiōe: ergo qualitas diuisibilis posset produci in instanti sub tanta intensiōe: ergo sub alia maiori ergo posset tota qualitas simul produci: ergo non produceretur successiue. Priores consequentiæ non terrent, sed alliciunt, probabo enim in instanti produci qualitatem diuisibilem. Posteriores consequentiæ pessimè inferuntur: quia, virtus agentium est finita, & illa quæ valet simul tres gradus producere, nequit ad quartum simul cum aliis suam extendere actionem, quia ad maiorem effectum maior requiritur virtus, & minor alia minorem effectum produciens maiorem attingere non valet.

§. II.

Propria sententia.

D Vplicem contemplan tam intensiōis, quam remissionis terminum, quemdam intrinsecum, alium extrinsecum (non loquor de friuolis illis terminis per maximum quod sic, vel minimum quod non:) intrinsecum voco terminum ortum à natura qualitatis illum exigentis; extrinsecum, quem qualitatis natura non sibi præfixit, sed tantum originem trahit à causis extrinsecis determinatis ad producendam qualitatem intra certam latitudinem, non valentibus infra illam suam deprimerè actionem, neque supra illam influxum eleuare.

P RIMA CONCLUSIO: Omnis qualitas cuiuscunque naturæ illa sit, habet terminum extrinsecum intensiōis quem naturaliter excedere non potest. Ratio est manifestas quilibet causa creata habet certam, & determinatam virtutem ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem producendam; ergo licet qualitas ex natura sua magis, & magis possit intendi ratione agentis determinabitur ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem naturaliter attingendam; quia non potest naturaliter intensiōem attingere, quam nullum agens naturale producere valet.

S ECVNDA CONCLUSIO: Qualitates quæ ex natura sua sunt dispositiones, habent terminum intrinsecum, quem petunt non excedere, & naturaliter nunquam excedunt. Ratio est facilis. Qualitas vt sit dispositio ad formam, debet esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori: ergo qualitas, quæ petit esse dispositio ad formam, petit esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori; ergo ex natura sua terminum intrinsecum habet intensiōis, quem naturaliter non excedit.

D ICES rectè probari qualitatem exigere tantam intensiōem non tamen conuinci, non posse naturaliter contra propriam exigentiam, illam excedere, sicut enim frigiditas aquæ exigitur vt octo, & potest remitti infra intensiōem vt octo, ita forsan poterit intendi supra intensiōem, quam petit, nec valet respondere intensiōem vt octo esse maximam, quæ dari potest, de hoc enim est questio. Respondeo, posita exigentia formæ ad tantam intensiōem, & non aliam, rectè probari non posse dari naturaliter supra illam intensiōem, quia ignis validissimus inter omnia agentia ad calorem producendum tantum potest producere calorem quem forma exigit: ergo si forma exigit calorem determinatum, tantum poterit calorem determinatum producere: ergo nulla causa creata poterit maiorem alium producere, cum omnes excedat ignis virtute actiua caloris.

T ERTIA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum intrinsecum intensiōis, quem non possit supernaturaliter excedere, sed quilibet ex se potest magis, & magis augeri naturaliter intra finitam intensiōem, & infinitam supernaturaliter attingere. Prior pars conclusionis probatur ex eo quod nullum appareat caput ratione cuius non possit qualitas magis, & magis intendi dum non pertingat infinitam intensiōem. Posteriolem proba Controu. 14 Physic. punct. 5, vbi proba posse dari infinitam intensiōem, & ibidem, n. 9. Respondeo eidem obiectioni, quæ specialiter fit contra infinitam intensiōem qualitatis, quorum gradus sunt subordinati.

Q UARTA CONCLUSIO: Qualitates quæ dispositiones non sunt, neque formæ, nullum terminum habent, quem adhuc naturaliter petant non excedere. Moueor ad hanc conclusionem, quia nullum est fundamentum ad talem terminum constituendum, cur enim lux quantumuis intensa

petet non ultra augeri, si gradus alij intensiōis possibile sint, cum quilibet gradus sit noua perfectio illius, & nullum sit caput ex quo talis intensiō illi disconueniens esse possit.

Q VINTA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum remissionis ab intrinseco permanetem, sed ex natura sua potest esse, in qualibet minori, & minori, ita vt in quacunque, quantumuis exigua possit conseruari, etiam si illa non possit operari: Probatur hæc conclusio ex destructione fundamenti oppositæ sententiæ: si propter aliquam rationem, qualitas haberet terminum intrinsecum remissionis, maxime, quia esse est propter operari, & ita non posset esse cum illa mensura intensiōis, sub qua non posset operari, sed hæc ratio est nulla, vt probaui; ergo nullum habet fixum remissionis terminum. Secundo quilibet gradus per suammet intensiōem exigit sui conseruationem, & nulla potest excogitari dependentia in gradibus, quantumuis remissis ab aliis, quibus maior fiat intensiō: ergo independenter ab aliis suam exigent conseruationem, quantumuis sint remissi: ergo naturaliter erit illis debita conseruatio; ergo naturaliter valebunt absque aliis subsistere.

S EXTA CONCLUSIO: Qualitas habens contrarium non habet terminum remissionis adhuc extrinsecum, sed ex omni parte potest conseruari in minori, & in minori, si continuum constet ex infinitis partibus, & indiuisibili intensiōis, si ex puris indiuisibilibus constituatur. Probatur hæc conclusio: quo magis intenditur calor magis remittitur frigiditas. Sed potest intendi calor magis, ac magis successiue in quacunque intensiōe, quouique compleatur calor vt octo: ergo potest remitti frigiditas magis ac magis in quacunque intensiōe, quouique tota peritus expellatur, eadem enim est mensura intensiōis caloris, & expulsionis frigiditatis.

S EPTIMA CONCLUSIO: Qualitas carens contrario: verbi gratia, lux, in opinione, quæ continuum ex infinitis partibus componit habet terminum extrinsecum remissionis. Probo hanc conclusionem. Qualitas vt operetur requirit tantam intensiōem infra quam operari nequit: verbi gratia, qualitatem vt tria: hæc qualitas vt tria est agens necessarium quod semper producat totum quod potest: demus ergo producere lucem vt duo, hæc lux vt duo non poterit lucem aliam producere; quia est minor minima requisita ad operandum, neque ex aliquo capite poterit remitti, quia caret contrario: ergo semper erit intensa vt duo: ergo habet terminum saltem extrinsecum remissionis. Neque poteris dicere posse decrescere propter maiorem distantiam agentis, quia illam constituo in vltima parte spheræ, neque per diminutionem causæ conseruantis: quia cum hæc sit qualitas constituta in minima intensiōe ad operandum requisita non potest remitti, & manere cum virtute actiua requisita ad operandum.

O CTAUA CONCLUSIO: In opinione constituite continuum ex puris indiuisibilibus qualitas non habet terminum diuisibilem remissionis, sed potest ad indiuisibile remitti. Quia ex nullo capite repugnat causa constituta, in minima intensiōe ad operandum requisita produciens ipsa diuisibile qualitatis absque vlla intensiōe.

CONTROVERSIA V.

De qualitate in ordine ad suos effectus.

E XPLICVI naturam Qualitatis in ordine ad propria intrinseca illius, eandem in ordine suos effectus explicaturus aggredior: necessaria est hæc disputatio ad cognoscendum modum, quo qualitas à qualitate procedat, & valde utilis ad naturam qualitatis melius dignoscendam, illa enim quæ à priori percillere non possumus, per effectus à posteriori nobis innotescunt.

PUNCTVM PRIMVM.

An simile possit agere in simile.

D Vm inquirerem, an gradus qualitatis subordinatio nem inter se haberet iacta difficultas, cur graduum subordinatio

subordinatione delegata, simile non possit agere in simile, quam ibi tetigit & hic latius disputandum reliquit.

§. I.

Quibusdam promissis varia sententia referuntur.

DE hac re clarè & doctè sapientissimus P. Suar. tom. 1. Metaph. disp. 18. sect. 9. ex quo sic questionem præsentem explico. Non queritur an simile possit agere in simile actione æquiuoca, certum enim est hominem posse producere impulsu in alio homine sibi omnino simili. Secundo monet rectè Soar agens non esse considerandum in fine actionis, seu iam informatum termino producto per alterationem, hæc enim ordinatur ad assimilandum passum, quod licet forsitan nunquam assequatur passo non penetrato, non id provenit ex repugnantia similitudinis: sed ex defectu sufficientis applicationis ad talem similitudinem efficiendam in passio: est ergo passum spectandum secundum formam, quam habet independentem ab actione de qua inquiritur, an possit in simili exerceri: v.g. an calidum ut quatuor possit supra iam calidum ut quatuor, gradus alios caloris producere.

Duplicem similitudinem distinguit Noster Tolet. lib. 1. de generat. cap. 7. q. 13. §. in hac difficultate, quamdam in qualitate, aliam in gradu: simile in qualitate dicitur, quod eandem specie habet qualitatem cum altero cui dicitur simile, ut cum utrumque est calidum: vel simile in gradu dicitur cum utrumque non solum habet eandem qualitatem, sed eandem intensiorem, ut cum utrumque est calidum ut quatuor. His similitudinibus aliam distinctam addit §. si tertium, quam similitudinem in potentia appellat, ut cum utrumque agens, est æquè potens qualitatem producere, quæ similitudo non comitatur similitudinem in gradu: duo enim calida ut quatuor, quorum vnum est rarum, & alterum densum, sunt similia in gradu, & non in actiuitate. Duplicem hanc similitudinem meminit Soar suprâ, n. 21. similitudinem in gradu iuxta Cardinalis doctrinam rursum ego subdividerem, quamdam similitudinem in gradu ratione extensionis, & intensiorem, in utroque extremo, aliam ratione extensionis in vno extremo, ac intensiorem in alio. Similitudo ratione intensiorem, & extensionis, erit cum duo subiecta æquè extensa, æquè rara, vel densa eandem intensiorem habent in qualibet parte subiecti: similitudo ratione extensionis in vno, & intensiorem in alio erit cum alterum extremum habens plures partes ratione densitatis, vel ratione maioris extensionis, calidum ut quatuor tot gradus caloris habet quod aliud calidum, ut quinque, minus extensum, vel æquè extensum cum minori densitate.

Simile non posse agere in simile in gradu intensiorem ait Soar, n. 7. esse veluti primum principium traditur ab Aristot. 1. de generat. cap. 7. text. 46. ubi ait maximam partem veterum summa animi consensione affirmasse, rem similem à simili nunquam pati, quia alterum nihil magis agens, aut patibile aliquo sit: idem principium ait Soar, tradidisse Philosophum artic. 2. de generatione cap. 9. & libro 1. Physic. & libr. 3. in principio & libr. 7. textu 35. & libr. 8. à principio. Hoc principium, ita illæsum Soar. & maior Doctorum pars defendunt ut nunquam admittant calidum ut quatuor, etsi rarum valde posse ab alio calido ut quatuor, quatumvis denso & extenso quidquid caloris pati.

Marsil. Niph. & Sotus apud eundem Soar n. 29. afferunt simile ratione maioris densitatis posse agere in simile minus densum, his subscribunt, quam plurimi recentiores.

Noster Toletus axioma supra dictum explicat de similitudine in potentia ita q. 13. citat. §. tertia conclusio, ubi docet duo calida, æquè actiua non posse mutuo in se agere neque vnum in alio, quia semper procedit ex dissimilitudine in potentia, & proportionem maioris virtutis. Addeque similitudinem, vel dissimilitudinem intensiorem per accidens se habere ut calidum agat, vel non agat. Tertio dicit §. ex quo colligitur, quod nisi numerus graduum, seu extensionis, siue intensiorem adæquet effectum, vel excedat, non posse pervenire ad illum effectum: v.g. nunquam fieri calidum ut sex, nisi ab habente tot, vel plures gradus, siue intensiorem, siue extensiorem.

§. II.

Impugnatur sententia Cardinalis Toleti.

Magnopere displicet explicatio, quam adhibet noster Cardinalis prædicto axiomati, de similitudine

in actiua potentia, secundum eandem qualitatem à cuius victoria, vel à cuius excessu à proportionem debeat actio procedere.

Agens calidum ut quinque per calorem in se receptum, neque per virtutem actiua illius non resistit sexto gradui caloris producendo in ipso, sed per tres alios frigiditatis quos habet: ergo ut sextus gradus caloris producatur, non est virtus productiua caloris, sed resistit formalis frigiditatis. & virtus actiua conservans eiusdem frigiditatis gradus, si pro illorum conservatione resistit: antequam negari nequit, & facile probatur: Calor ut quinque existens in subiecto non est incompossibilis cum calore ut sex, seu cum sexto gradu caloris producendo, neque intendit impedire productionem sexti gradus in se producendi, tantum enim intendit producere calorem in alio subiecto media actione, & per se ipsum exigit conservationem sui in subiecto, in quo est, sed id, quod opponitur cum sexto gradu caloris est frigiditas ut tria existens in subiecto, in quo producendus est sextus gradus caloris, cui frigiditas formaliter resistit, & causa illam conservans actiue resistit, si sit causa secunda determinata ad illam conservandam: Consequentia est legitima, id enim vincendum ad aliquam actionem, quod illi resistit, & cum illa opponitur, non verò, quod nullam incompossibilitatem, neque oppositionem habet cum tali actione.

Secundo sic Toletum impugno: asserit eadem q. §. ad secundum, calidum ut tria, non agere in frigidum ut sex, quia calor ut tria non vincit frigiditatem ut sex: ergo ex his principis ut calidum agat in calidum frigiditatem existentem in illo debet evincere. Tertio ex utroque principio Toletus adducto sequitur sæpissime calidum non posse agere in frigidum, quia ut calidum agat in frigidum virtute actiua agens debet vincere virtutem actiua caloris, & virtutem actiua frigiditatis existentem in passio, quod raro præstare poterit, etenim ut ipse ait frigidum ut sex non patitur à calido ut tria, quia calor ut tria non vincit calorem ut sex, neque frigidum ut quinque ab eodem calido tria pati potest, quia frigidum ut quinque, est calidum ut tria, ergo est simile in gradu caloris agens: ergo si sit æquè densum erit simile in potentia: ergo non poterit pati passum æquè densum calorem, neque frigiditatem ab alio agente calido ut tria, neque ut quatuor, quomodocumque tale passum constituitur, quia nunquam calor ut quatuor, virtute vincet calorem, & frigiditatem existentem in passio, quia altera earum qualitarum erit ut quinque, & hæc vinci non poterit, vel utraque ut quatuor, & tunc neutra vincetur. Idem argumentum fit de calore ex quo inferitur nullum agens habens infra intensiorem quinque graduum qualitatibus, posse secundum illam agere in passum æquè densum, quod alienum est à vera Philosophia.

Falsum etiam est id, quod docet Toletus scilicet similitudinem graduum inter causas, & effectum desumendam esse ex multitudine illorum, extensiua, & intensiua, ita ut agens habens tantum sex gradus caloris non possit producere octo gradus per diversa subiecta dispersa: quia difficile est calidum agens in latam, & longam spheram, non producere plures gradus in tota illa, quam in se habet. Fateor hanc rationem non omnes convincere, quia agentia quæ spheram habent, nimis longam, sicut ignis, & luminolum, ut plurimum, sunt æquiuoca, in quibus hæc correspondentia graduum, & similitudo, seu æqualitas in multitudine illorum non desideratur: ignis enim non solum producit calorem in alio subiecto per calorem, quem habet in se, sed immediate per propriam suam entitatem, & luminolum vel est ignitum, vel dependet illius lux in conservari ab alia substantia, quæ simul cum illa producat lucem per longam spheram. Verget tamen hæc ratio plurimos afferentes ignem non producere immediate per suam entitatem calorem in alia substantia pugnant contra hanc sententiam omnia, quibus probatur simile non agere in simile, quæ ad propriam probandam exhibeo.

§. III.

Impugnatur rationes quibus alij probant simile non agere in simile.

Opinio, quæ graduum subordinationem constituit facile rationem redditur cur simile non agat in simile, cum enim gradus producendus à calido ut quatuor in passio

passio simili esset gradus quintus perfectione excedens quatuor subordinatos, produceretur effectus perfectior ab imperfectiori causa, quod fieri nequit, & quo optimam rationem reddit, cur simile, calidum videlicet vt quatuor non quintum gradum caloris producat. Huius conclusionis rationem veniamur in opinione; quam defendendam suscepimus de gradibus inter se non subordinatis.

11 Probat Soar. n.8. simile non agere in simile; quia agens agit quatenus est in actu, & passum in potentia, sed duo similia non sunt vnum in actu, & alterum in potentia respectu sui. Ergo neutrum potest agere in aliud. Antecedens probat. Agens nihil potest agere quod in se non contineat: ergo formaliter, vel eminenter debet esse in actu ad effectum producendum. Altera pars antecedentis probatur: quia cum agens agit, reducit passum de potentia ad actum: ergo debet poni in potentia ad talem actum, & hac ratione privatio inter principia generationis enumeratur. Hæc ratio coincidet cum ratione supra facta, vel nullius est momenti, concedo enim agens debere esse in actu, & passum in potentia, & affirmo calidum vt quatuor esse in actu, & continere eminenter gradum alium, quem potest producere in calido vt quatuor, quo fiat calidum vt quinque, ad quod calidum vt quatuor est in potentia quia est illo priuatum, & capax recipiendi illum. Quod si velis probare calidum vt quatuor non esse in actu ad producendum gradum vt quinque, recurre debes ad rationem supra factam, si verò defendis gradus nullam habere subordinationem ad actum, seu virtutem vel continentiam agentis, recurre non potes, quia in virtute calidi vt quatuor plures gradus continentur, qui si alij calido vt quatuor superadderentur illius intensiorem auerent. Hæc nota contra Authores subordinationem graduum negantes, & contra Thomistas non admitentes graduum additionem, qui hanc rationem in hac questione abs re à Suario desumpserunt.

12 Secundo arguit ibidem ab incommodis, quia si simile ageret in simile non esset maior ratio, cur vnum ageret in aliud, quam è conuerso. Non premit hæc ratio, qui enim defenderet simile agere in simile consequenter diceret, vt quicumque mutuo agere in alterum, si enim calidum vt quatuor ageret in calidum, vt quatuor, quod calidum vt sex constitueret, cur calidum vt sex iam dissimile non ageret in calidum vt quatuor? Neque ex hoc sequeretur idem agere in se ipsum secundum eandem indiuisibilem entitatem: quia calidum vt quatuor, quod ageret in aliud secundum quatuor gradus caloris, non pareretur ab illo secundum illos quatuor gradus, qui se tenent ex parte principij actionis intendentis calidum vt quatuor, sed secundum alios, quos denique reciperet.

13 Huic solutioni occurrit aliud argumentum, quod adducit idem Soar ibid. n.20. Si simile posset agere in simile, & duo agentia æqualia posset se mutuo augere, in infinitum procederet actio: consequens est absurdum: ergo falsum antecedens. Resp. consequens esse absurdum, & illationem malam esse, ac proinde non inferri falsitatem antecedentis: enim calida vt quatuor producerent calorem vt tria, mutuo vnum in aliud, postea per additionem trium graduum caloris tantum posset duos alios mutuo in se producere, & horum additione vnum tantum mutuo agerent, qua additione facta nihil postea posset superaddi, semper enim actio decreveret, & postquam ad productionem vnus gradus, vel intensiōnis infra minimam ad operandum requisitam perueniret, non posset ultra procedere.

14 Instat Soar eodem num.8. si simile potest agere in simile, idem ageret in se ipsum: illatio optima est, nulla enim ratio potest dari propter quam idem non agat in se ipsum, nisi quia simile non agit in simile: consequens est falsum, & absurdum, quia si calidum vt quatuor ageret in se ipsum produceret calorem vt quatuor: si enim in passu penetrato, tantam intensiōnem produceret, quantum in se haberet, potiori iure idem in se ipso præstaret: ergo calor ille, vt quatuor alium calorem vt quatuor produceret, & sic in infinitum aueretur intensio.

15 Huic argumento solutionem adhibuit idem Soar num. 28. postquam enim docuerat num. 27. posse duo agentia inæqualiter intensa concurrere ad productionem effectus intensiorem altero partiali agentibus: verbi gratia, calidum vt quatuor, & calidum vt sex ad calorem vt quinque producendum, cum sibi obiceret, sequi ex hoc, calidum vt quatuor adiunctum alij intensiori in se ipsum agere. Respondit ex peculiari dispositione agentis partialis,

provenire vt possit cooperari cum alio fortiori ad intendendam similem formam in alio subiecto, & non in se ipso, sic de agenti totali. Respondeo provenire ex natura agentium non agere in se ipsa actione vniuoca, quod à posteriori nobis innotescit, à priori autem nullam possumus rationem assignare, non enim omnia à priori cognoscimus, neque poterimus à priori rationem reddere cur ignis calorem, aqua frigiditatem, sol lucem producant.

16 Aliam rationem adducit Soarius, ibidem multis recentioribus valde familiarissimam desumptam ex fine agentis, intendentis assimilare sibi passum, quo cessante fine cessat actio, cumque in passu iam assimilato talis finis expectari nequeat, desinit agens ab actione ex natura sua ad assimilationem passum tanquam ad finem ordinata.

17 Arguunt nonnulli contra hanc rationem. Agens non intendit assimilare sibi passum in extensione: ergo neque in intensiōne: ergo sicut agit in passum simile in extensione, ita agit in passum simile in intensiōne. Nego priorem consequentiam, & rationem disparitatis reddo. Agens intendit sibi assimilare omne passum sibi applicatum, & omnes partes cuiuscumque in qualitate, quam habet, secundum essentiam, & gradum, & ex hac assimilatione plurium partium eiusdem passi resultat dissimilitudo secundum extensionem, quæ propriè non est dissimilitudo, sed inæqualitas, & quo maior est hæc dissimilitudo, seu inæqualitas extensiva, eo plures partes passi sunt similes agentis, unde non est contra intensiōnem illius, sed potius iuxta illam, & iuxta finem intentum assimilandi sibi omne passum, & partes cuiuscumque, quod illi applicetur.

18 Arguit secundo Hurt. disp. 15. sect. 2. subsect. 2. n. 126. passum fore similius calido, quo plures gradus haberet, & calidum vt octo esse similius calido vt quatuor, quam aliud calidum vt quatuor: quia plures gradus habet, qui fundunt similitudinem. Dicit Hurt. eadem ratione quantum tripalmare esse magis æquale quanto palmari, quam aliud palmare quantum, quia habet plures palmos, qui fundunt æqualitatem, æqua enim est vtriusque ratio. Respondeo calidum, quo plures gradus habet esse magis simile alij calido in qualitate, hoc est habere plus qualitaris eiusdem rationis specificæ cum qualitate existente in alio. in gradu verò, seu in intensiōne illud tantum dicitur perfectè simile, quod habet tantam qualitatem indiuisibiliter, & quo magis excedit, vel deficit ab illa mensura eo magis distat à similitudine, & magis dissimilis constituitur, similitudo enim intensiōnis cum calido: verbi gratia, vt quatuor, fundatur in quatuor gradibus caloris, & in negatione omnium aliorum graduum.

19 Nonnihil dixi Controuersia 4. Punct. 2. num. 6. contra hunc respondendi modum desumptum ex fine agentis quem modo latius insequar, sed videnda sunt ibi dicta. Calor ex sua natura est dispositio ad formam substantialem: ergo intendens producere calorem intendit disporre subiectum ad formam substantialem, quodlibet enim agens necessarium intendit in productione effectus, id, quod effectus habet ex natura sua: Ergo etiam si calidum vt quatuor produceret calorem vt quinque, consequeretur finem intentum, quia disponderet subiectum ad formam substantialem: à quocumque enim agenti simili, vel dissimili calor vt quinque producatur est dispositio formæ substantialis.

20 Dices, Agens productum caloris duos fines intendere, disporre subiectum, & illud sibi assimilare, casu autem, quo ageret in simile consequatur vnum finem, & alium non solum, non consequatur, sed recessurum ab illo. Contrà: Finis agentis in cuiuscumque effectus productione est ille, quem effectus, per suammet entitatem respicit, eatenus enim agens necessarium carens motu illud determinante respicit finem, quatenus respicit effectum ex sua natura ordinatum ad talem finem: ergo agens non potest respicere finem in productione effectus, quem ipse effectus non respiciat: sed in quacumque intensiōne, & à quocumque agenti productus ex sua natura non respicit similitudinem cum principio producente, neque cum alio, sed tantum formam substantialem, ad quam ordinatur tanquam dispositio, vt patet cum producitur ab agente æquiuoco: ergo agens in productione caloris tantum respicit tanquam finem immediatum disporre subiectum ad formam substantialem, & tanquam finem vltimum formam ipsam ad quam disponit.

21 Esto tamè intendat agens assimilare sibi passum secundum formam

formam accidentalem, & hoc fit primarius, & vnicus finis agentis: ex hoc inferetur calidum vt quatuor non producturum quinque gradus caloris in eodem subiecto, non tamen inde probabitur non posse duos gradus producere supra alios quatuor in passio aliunde simili, quod sic probabo. Productio duorum graduum caloris sumpta præcisè ratione termini, eadem est, siue fiat in subiecto calido vt quatuor, siue fiat in subiecto nullum gradum caloris habente: ergo ex sua natura in quocumque subiecto est assimilatiua subiecti cum agenti: ergo quod illud non assimilet, sed assimilet in subiecto aliunde calido vt quatuor non prouenit ex intrinseco actionis, sed per accidens ratione aliud caloris, qui supponitur in subiecto: ergo actio respiciens duos gradus caloris semper poterit dimanare ab agente calido vt quatuor, etiam si recipienda sit in subiecto aliunde calido vt quatuor, vel vt sex. Probo consequentiam quociescumque actio ex natura sua, est consequentia sui finis, etiam si hic & nunc illum non sit consequutura, sed potius ab illo per accidens sit recessura, potest naturaliter exerceri: sed actio respiciens calorem vt duo ab agente calido vt quatuor est consequentia sui finis, & tantum per accidens recedit ab illo in subiecto aliunde calido vt quatuor: ergo etiam in illo poterit exerceri. Consequentia est legitima: minorem probaui modo. Maiorem mille exempla passim demonstrant, omnes enim monstruosi naturæ partus qui ex concursu, & commixtione diuersarum causarum per accidens respectu cuiusque partialis causæ nascuntur sunt contra intentionem cuiusvis partialis agentis intendentis alium effectum longè diuersum, vt contingit in generatione multi ex equa, & asino, in qua asinus intendit effectum sibi similem producere, & equa partum sibi similem edere, nihilominus ex coniunctione diuersorum seminum, per accidens effectus contra intentionem oritur vniuscuiusque agentis: ergo per accidens rectè potest quodlibet agens contra proprium finem operari, & effectum producere ex se non consequentium finis intenti: ergo melius poterit producere effectum, ex se consequentium finis, etiam si per accidens illum non consequatur. Sicut corpus graue deorsum mouebitur propter suam conseruationem etiam si per accidens media via ignem inueniat quo comburatur.

22 Dixere nonnulli se non teneri rationem reddere à priori: propter quam simile non agat in simile, sed sufficienter experientia protegi ad hanc conclusionem defendendam: quia non omnia à priori philosophis nosse datum est, qui multis de causis mihi displicent. Nonnulla in illos breuiter colligo. Multa quidem fateor esse, quæ tantum à posteriori cognosci possunt, verumtamen si in omnibus liceret notitia à posteriori habitâ conuiescere, quæstiones plurimas apud Philosophos semper valde exagitas, possemus omittere, & breui calamo, exiguæque papyro cursum Philosophicum peragere. Secundò philosophorum esse causas rationesque persequari effectuum, quos à posteriori vulgus imperitū agnouit, nemo negabit. Tertio adhuc à posteriori, efficaciter nondū conuictū est: vt constet ex solutionibus argumentorum, quibus pars ista propugnatur, quas supra dedisimile nō agere in simile: ergo alia ratio, seu experientia adducenda est, qua efficaciter persuadeatur conclusio. Quarto sententia constituens subordinationē graduum nullo positio efficaciter fundamento reicitur, & iuxta illam rectè redditur ratio, propter quam simile non agat in simile: ergo si sententia talem subordinationem denegans rationem non reddat, propter quam simile non agat in simile: præferenda erit sententia, quæ admissa subordinatione rationem reddit conclusionis, quam ignorat sententia, quæ subordinationem non admittit, quia cæteris paribus, melior est illa sententia, qua plurium conclusionum rationem à priori inuenimus.

§. IV.

Propria ratio, propter quam non producat agens tantam intentionem, quantum in se habet in passio non penetrato.

43 **D**ixi est, præcedenti p. 1. §. 3. agens non posse producere in prima parte subiecti omnes gradus quos producit in tota sphaera: quia ex natura sua habet sphaeram diuisibilem, & petit distribuere gradus quos conti-

net in sua virtute per totam sphaeram, ac proinde non omnes producere in prima parte vt aliqui illi superflue producendi in aliis partibus sphaera. Dixi secundò hos gradus ita distribuendos esse ab agenti vt non producat tot, quot in se habet in parte passi non penetrata vt in sphaera diuisibili se contineat, & ne in infinitum illius actio protendatur, quam rationem iterum approbo, quia tamen ibi ex professo quæstionem hanc non tractabam, omisi, quæ contra hanc rationem obici poterant, quæ modò sigillatim dissoluiam.

Obicies primò. Si agens produceret in prima parte passi omnes gradus, quos modo producit in tota sphaera, posset alios producere in parte secunda: ergo, ex eo quod habet sphaeram diuisibilem non inferitur non posse producere in prima parte sphaera gradus omnes quos potest in tota. Antecedens probatur: si agens verbi gratia producat mille gradus, quos modo producit in tota sphaera, illos produxisset in prima parte, illis postea adiutum posset in secunda parte gradus alios producere, quia etiam produxisset quidquid poterat per se solum, non quidquid poterat alio agente adiutum. Respondeo effectum productum in prima parte passi, vel conducere efficienter ad effectum productum in secunda, vel non conducere? si non conducit, firma est ratio facta, nec locum inuenit obiectioni conducti: Respondeo calidum vt octo producat calorem vt septem produxisse quidquid potest producere, siue alio principio adiutante, & ita non potest argui: producit in prima parte, septem gradus, & sex in secunda: ergo potest omnes illos producere in prima.

Obicies secundo. Etiam si calidum vt octo produceret calorem vt octo in prima parte passi posset habere sphaeram actiuitatis determinatam, quia postquam produxisset gradus, quos continet in sua virtute in subiecto extenso per sex vlnas, est vltima pars illius esset calida non posset vltra actionem diffundere, quod si subiectum vltra in maiori extensione calefieret, calor ille iam non proueniret à primo agente sed ab effectu ab ipso producto. Respondeo sequi necessariò ex eo quod calidum producat in parte non penetrata tantum calorem, quantum in se habet calorem in infinitum protendi, & agens immediatè, vel immediatè producere infinitum calorem, quod est absurdum agens enim non tantum habet sphaeram determinatam in ordine ad effectum quem immediatè producit, sed etiam in ordine ad effectum mediatè productum, unde etiam concedamus agens non producturum immediatè infinitum calorem, etiam si produceret tantum, quantum in se haberet, in prima parte passi, nihilominus sequitur saltem immediatè effectum extendere, quod absurdum est, & contrā manifestam experientiam.

Obicies tertio: agens producit tot gradus & non plures in prima parte sphaera: quia effectum producendum distribuit, per omnes partes sphaera, ad quam petit suam extendere actionem: ergo luminosum, quod lucem produceret, per sex vlnas, & corpore opaco obistente impeditur, ne producat plus quam per vnam vlnam, omnes illos gradus, quos erat producturum in quinque vlnis, in quibus impeditur ab obistente illius actio, producat in vna in qua nullum est impedimentum. Respondeo, negando consequentiam: quia agens ex natura sua est determinatum ad producendum in prima vlna tot qualitatis gradus, & tot in secunda: quod si in secunda ratione impedimenti nihil potest producere, non ex eo producit illum gradum in alia parte, per accidens enim est respectu primæ vlnæ immediatæ, agenti calorem produci, vel non produci in secunda, ac proinde siue producatur, siue non, idem calor producit in prima, quia agens ex sua natura est determinatum ad producendum tot gradus in hac parte, & tot in alia, ita vt non possit gradus quos in hac parte ratione impedimenti non producit productione in alia parte facta compensare. Ex hoc inferes agens potens circundari viginti partibus passi existentibus in viginti partibus spatij immediatis circundatum decem capacibus effectus produci in decem partibus spatij, & aliis decem incapacibus eiusdem effectus, quibus nihil producit, non producturum maiorem qualitatem in decem capacibus, quam si in aliis decem incapacibus tantumdem produceret.

Iuxta hanc doctrinam consequenter assero agens quantumvis deum non posse producere in passio valde raro maiorem, neque aequalem in non penetrato intentionem, quam

quam in se habet, licet enim non sequeretur ex eo quod agens nimis densum produceret tantam intensiorem, quam in se habet, calorem infinite esse extendendum: quia ut primum actio pertingeret partem passi non notabiliter minus densam parte anteriori decreveret actio: nihilominus ex ratione a priori propter quam agens non potest in passo æque densa tantam intensiorem, quam in se habet producere, inferitur non posse, quantumvis raro eundem producere, quod sic probatur. Agens circumdatum passo valde raro tot partibus quantitatis circumdatur, quot circumdaretur si cingeretur passo valde denso: ergo non potest ceteris paribus maiorem intensiorem, in qualibet illarum producere, quando corpore raro circumscriptum, quam posset, si corpore denso circumscriberetur. Antecedens secundum sententiam, quam amplectar de rarefactione per intromissionem corpusculorum certissimum est, quia pauciores partes, quas habet corpus rarum, propriæ substantiæ compenſantur corpusculis intromissis, & semper eisdem partibus spatij totidem partes quantitatis, non plures, neque pauciores correspondent: consequentia ex principiis traditis robur habet, quia eadem virtus distribuens tot gradus, quos producere potest inter eundem numerum partium qualitatis, siue vitæ in corpore denso, siue diuisarum in raro eisdem, & non plures gradus poterit in singulis partibus producere.

28 Dixi idem corpus cum eadem densitate non posse producere plures gradus in singulis partibus corporis rari, quam produceret in singulis corporis densi, sed non affirmo tot semper producturum in raro, quam in denso: quia rarum potest habere corpuscula minus apta ad qualitatem recipiendam, in quibus minor intensio produceretur, quam produceretur in parte eiusdem corporis, modo rarefacti, non tamen minor illa intensio producta in illa parte compenſatur in aliâ, agens enim ut nuper dicebam, est determinatum ad tantam intensiorem, in parte occupante hoc spatium producendum, quam si ratione impeditenti, vel alia de causa non producit, non transfert ad aliâ subiecti partem.

29 Eadem ratione dixi idem agens densum non posse maiorem producere intensiorem in corpore raro, quam in denso ceteris paribus: quia aliquando potest contingere ut corpora intromissa in raro sint qualitatibus producendæ capaciora, quam sunt partes eiusdem corporis rarefacti, & tunc maior intensio produceretur in aliis quam produceretur in partibus eiusdem corporis, quibus subiectum esset omnino densum. Rem explico: deur aqua occupans spatium vnus palmi mollis corpusculis permixta, deur alia occupans alium palmum multis admixta corpusculis, in qua totidem partes pauciores aquæ habebit quot corpusculorum continet. Demus qualitatem producendam esse calorem cui aqua acriter resistit, quæque minori resistentia admittit corpuscula: tunc æqualis calor produceretur in singulis partibus utriusque aquæ, maior vero corpusculis intromissis, unde si computentur gradus caloris, qui sunt in partibus aquæ, & in corpusculis intra eandem latentibus plures erunt, quam in omnibus partibus aquæ omnino densæ.

30 Dixi idem corpus densum per se non maiorem calorem producere in raro, quam in denso non tamen nego, sed affirmo respectu eiusdem subiecti corpus densum per se loquendo maiorem calorem producturum, quam rarum: quia in corpore denso, etsi non ratione plurium partium quantitatis sint plures gradus caloris, quia iam dixi tot esse partes quantitatis in palmo denso, quam in raro: ratione tamen vniuocationis partium, quæ sunt in subiecto denso, ut plurimum plures erunt gradus caloris: quia in corpusculis admixtis corpori raro plurima erunt ineptiora qualitatis recipienda, quam partes eiusdem corporis. Secundò corpus densum semper maiorem actiuitatem habet, quam rarum: quia densum habet partes omnes vnitas, rarum vero peregrinis corpusculis illas habet diuisas, & iuxta diuisionem subiectorum, diuiduntur gradus in illis recepti, unde gradus qualitatis existentes in corpore raro sunt magis diuisi, & existentes in denso magis vniti, & consequenter maiorem actiuitatem habent, quia virtus vnita fortior est seipsa dispersa.

31 Neque ex eo quod corpus densum sit magis actiuum quam raru inferitur posse producere maiorem intensiorem, neque æqualem in parte non penetrata, quam in se habet, quia agens summè densum calidum ut sex in parte immediata passi aptissimi ad accipiendum calorem tantum producat calorem ut quinque propter rationem suprà dictam,

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

de virtute & sphaera limitata, unde secundum raritatem agentis calidi ut sex, & minorem aptitudinem partis immediate passi ad calorem recipiendum decreveret calor à calore ut quinque, qui summus erat potens produci à calido ut sex in parte passi non penetrati.

Contra hanc conclusionem adduci solet experientia ferri candentis, quod stupam comburit, & maiorem intensiorem, quam in se habet producit. Respondent nonnulli ferrum candens intra poros habere quasdam ignis portiunculas, quibus stupam comburit. Hanc solutionem impugnat Toletus suprà; quia si ratione ignis inclusi ferri stupam combureret, corpus rarum illam facilius combureret: quia plus ignis posset intra se continere, quàm corpus densum, quod minus spatium intra se habet, quo contineret ignem. Non placet impugnatio in primis enim, qui non constituunt rarefactionem, in intromissione corpusculorum, sed in qualitate, seu maiori extensione, negare poterunt per se loquendo corpus densum pauciores habere poros & cavitates quibus ignem contineat: nos vero qui ita rarefactionem constitimus, Respondebimus corpus rarum maius spatium habere quo ignem contineat, nihilominus illum non posse in se includere, quia facile comburitur, & nunquam illius poros partes ignis replebunt, quin totum corpus exurant.

Alij respondent ferrum candens remissorem calorem producere in stupam, quam habet in se, illo tamen remissiore calore stupam disponi vltimò ad formam ignis, ad quam intensiori non disponitur ferrum, ratione siccitatis, & aliarum qualitatū, quæ reperiuntur in stupam, & non in ferro. Vtrumque dicendi modum probabilem cenſeo, quæ apud Soar. inuenies suprà num. 2. His alium addit Arriaga disp. 3. sect. 1. num. 121. à veritate longè quidem alienum: asserit ferrum candens habere in se formam ignis, quod sic impugno. Cùm ferrum frigit, retinet formam ferri, ut experientia notum est: ergo nunquam illam amittit: ergo non fuit forma ignis in illa materia: posterior consequentia est certissima, non enim duplex forma in eodem subiecto componi potest, prior ex antecedenti legitime descendit, quia si forma ferri fuisset corrupta, dum ferrum candebat, nulla esset causa à qua postea eadem reproduceretur, vel alia similis primæ fieret, sed in cineres, vel in aliam formam desineret: ergo si semper candore extincto, ferri forma appareret, certum est illam nunquam fuisse corruptam.

Obiicies: Si applicetur calidum ut sex producit quinque gradus caloris in subiecto: ergo si simul cum hoc calido applicentur eidem subiecto alia calida eiusdem intensiōis valde intensa, omnia simul calorem, ut sex producent; quia quo plura agentia applicantur magis intensam, intensior produci effectus: ergo si vnum agens producat calidum ut quinque accrescente effectū ad applicationem cuiuscumque noui agentis, si plura applicentur, ad intensiorem sexti gradus necessariò perueniet. Respondet in opinione constituyente continuum ex infinitis partibus calorem non attingentem intensiorem ut sex posse magis, & magis infinites augeri, quin illam intensiorem attingat, quia id quod restat ad illam attingendam habet infinitas partes, ex quibus postquam fuerint infinitæ productæ, possunt alie infinitæ nondum productæ permanere, ac proinde concedo semper augeri effectum nouo agenti aduenienti: nego tamen aliquando attingere intensiorem ut sex. In opinione, quæ continuum ex indiuisibilibus componit: dicendum est calorem ut quinque esse summum, qui potest produci ab omnibus agentibus ut sex quæ possunt applicari eidem passo in summa intensiōe, unde quo pauciora his fuerint applicata eo effectus decreſcet ab intensiōe ut quinque, & poterit crescere, vsque ad illam, expellendam, quin vnquam attingat sextum gradum.

§. V.

Cur agens rariocum nihil agat in passum aliunde simile.

Statuimus §. præcedenti rationibus à posteriori, & à priori desumptis nullum agens posse producere tantam intensiorem, quam in se habet: nunc faciendum est, agens non posse in passo aliunde assimilato aliquid producere, v.g. calidum ut quatuor non posse in passo aliunde calido ut quatuor saltem duos gradus producere: quam conclusionem omnes defendunt, & nescio an aliquis illam efficaciter

P p

efficaciter à priori probet, vel à posteriori demonstret, non enim ex eo, quod duo calida vt quatuor mutuo in se agerent, & quodlibet tres gradus caloris mutuo in aliud produceret: calor infinitè cresceret, vt probabam n. 13. neque agens maiorem intensiorem produceret, quam in se haberet; quia, etsi subiectum ultimo calidum vt septem constitueret quatuor gradus caloris, aliunde supponebantur producti, & tantum trium productio illi competeret. Conclusionem à posteriori statuam, & postea illius rationem à priori indagabo.

36 Agens non posse agere in simile modo explicato mihi persuader mutua agentium actio, & reactio, secundum qualitates contrarias, experimur enim calidum vt quatuor applicato calido vt duo, & frigido vt sex frigiditatem recipere, & calorem amittere, & applicatum calido vt sex intendi secundum calorem, & remitti secundum frigiditatem, & nunquam duo agentia mutuo intendi, & agere, & reagere secundum eandem qualitatem, ex quo euidenter infertur, simile non posse agere in simili, si enim calidum vt quatuor posset in passio aliunde calido vt quatuor calorem producere, eodem modo, posset illum producere in calido vt sex: ergo calidum vt sex non frigiditatem, sed calorem reciperet à subiecto calido vt quatuor, & frigido vt quatuor, quia calor existens in subiecto est magis actiuus, quam frigiditas: ergo si ratione graduum aliunde productorum in subiecto gradus caloris non impedirentur, gradus alios producerent in subiecto, & frigiditas nihil in aliud ageret. Nec potest dici calidum vt sex pati aliquos gradus caloris à calore vt quatuor existente in alio subiecto, & alios frigiditatis à frigiditate vt quatuor existente in eodem subiecto calido vt quatuor, & frigido, vt quatuor, quia si sic fieret plures gradus caloris, quam frigiditatis reciperet, quia calor est magis actiuus, quam frigiditas, vel saltem non pauciores. Vnde nunquam calor illius remitteretur, cuius oppositum monstrat experientia non solum in subiecto calido vt sex respectu alius agentis calidi, vt quatuor, sed etiam respectu agentis calidi, vt quinque, & frigidi vt tria, semper enim calidum intensum remissiori applicatum remittitur, neque potest idem subiectum, iam suis qualitatibus constitutum moveri duplici motu contrario adhuc inadéquato, vt probabo Cont. 5. punct. 5. n. 15.

37 Huius conclusionis quam modo à posteriori statui rationem reddidi sectione præcedenti, Punct. 2. vt responderem argumento, quo ex illa graduum subordinatio deducebatur, ubi dixi simile non agere in simile, quia non prius agit de conservandis gradibus productis, quam de aliis producendis in eodem subiecto, vnde cum tota actiuitas calidi vt quatuor possit expleri in conservatione graduum, quos in passio simili, vel intensiori reperit, non ultra ad productionem aliorum procedit. Fateor me non conueniendum esse hac ratione ad conclusionem stabiliendam, si à posteriori mihi comperta non esset, semel tamen illius veritate deprehensa illius rationem aptissimam ex doctrina tradita hoc modo reddi exiitimo, sed occurrunt soluenda non pauca contra rationem exhibitam, quæ iam obijcio, & soluo.

38 Obijcio primò: Applicentur duo subiecta vnum calidum, vt sex, & frigidum vt duo, aliud calidum vt duo, & frigidum vt sex, sex gradus caloris existentes in vno subiecto conservabunt duos existentes in altero, qui duo non poterunt conservare sex, à quibus conservantur, tum quia virtutem non habent duo gradus ad sex conservandos, tum quia sunt posteriores naturæ gradibus conservantibus, & non possunt esse illis priores in eodem genere: ergo duo illi gradus non impediuntur sex graduum conservatione, quam non exhibent ad producendum septimum: ergo illud poterunt producere, & agere.

39 Casu assignato potest facile responderi duos gradus caloris non posse agere in subiectum calidum vt sex; quia sex frigiditatis existentes in eodem subiecto calido vt duo illis sunt fortiores ad agendum in calidum vt sex, & sua actione impediunt, quam duo gradus caloris possent exhibere; quia idem subiectum non potest moveri motibus contrariis, vt probabo loco supra citato, ac proinde dum calidum vt sex frigiditatem patitur à sex gradibus frigiditatis, non potest quidquam caloris recipere à duobus caloris existentibus in eodem subiecto.

40 Hæc solutio rectè difficultatem soluit in casu adducto, sed alia nobis vniuersalis est tradenda pro aliis, quæ possunt in hunc modum obijci, si quis enim supponat appli-

cari quoddam subiectum calidum vt sex, & frigidum vt duo, & aliud calidum, vt quinque, & frigidum vt tria eodem modo poterit arguere calidum vt quinque non conservare sex gradus caloris existentes in alio subiecto, ac proinde posse alios producere, & solutio supra data ad rem non erit, quia quinque gradus caloris fortiores sunt tribus frigiditatis existentibus in eodem subiecto, & poterunt actionem præoccupare, quin impediatur actione dimittente à tribus gradibus frigiditatis.

Respondendo his, & similibus calibus, calorem remissorem non conservare gradus caloris intensioris propter rationes supra datas, nihilominus impeditur conatu, quem habet ad illum conservandum, ne gradus alios producat, rem explicio: calidum vt quinque virtutem habet ad conservandum, vel producendum quatuor gradus caloris, & præsentia calidi vt sex, quasi in actu primo determinatur ad conservandos quatuor gradus, ex his, qui sunt in calido vt sex, quos cum ex alio capite non possit conservare, videlicet, quia est illis posterior, neque illos conservat, neque alios producit, quia suas vires applicat ad gradus conservandos, qui ratione influxus, quem habet in illud, ab eodem conservari non possunt, & quasi suum conatum frustra infundit in re aliunde impossibili, quem si ad alios gradus producendos applicaret absque dubio effectum sortiretur. Neque aptè interrogabis, cur calidum vt quinque non desistit à conservatione, quam non potest exhibere, & conatum applicat ad alios producendos, agens enim naturale intellectuum non est, neque à se determinatur in actu primo, vt conatu adhibeat ad hos gradus potius quam illos conservandos, sed à Deo, vel à qualitate applicata cuius ex se conservatum est, vnde calidum vt quinque præsentia calidi vt sex determinatur ad conservandos gradus sex quos invenit productos, & non ad alios producendos.

Obijcio secundò: Applicentur duo calida vt quatuor, tunc neutrum alterum conservabit; quia calidum vt quatuor, sicuti non potest calidum vt quatuor producere, ita neque illud conservare: ergo mutuo poterunt in se agere. Deinde etiam si calidum, vt quatuor posset conservari à calido, vt quatuor, non esset maior ratio, cur hoc potius illud conservaret quam ab illo conservaretur.

Respondendo antecedens dubium esse, quia licet calidum vt quatuor virtutem non habeat ad conservandos quatuor gradus existentes in alio subiecto, illam habet ad conservandos tres ex illis ad quos conservandos illorum præsentia determinabitur, quod in utroque agenti continget, cum verò non se mutuo possint conservare, vel Deus determinaturus est quodnam illorum alterum conservet, si in omnibus sint paria, vel neutrum alterum conservabit: quidquid autem contingat, vtrumque agens impeditur, ne alios gradus producat, quia calidum vt quatuor intendit conservare tres gradus caloris calidi vt quatuor B, quos si conservet alios non poterit producere; quia iam tota illius actiuitas est expleta; si verò illos non conservet, eodem modo ab actione impeditur: sicut enim supra dicebam, calidum vt quinque intendens conservare quatuor gradus caloris, existentes in passio intensiore, etiam si illos non conservet infumet suas vires in conatu, quem frustra exhibet, sic in presenti Dico calidum vt quatuor intendens conservare tres gradus caloris existentes in alio, etiam si illos non conservet alios non producturum; quia conatum applicat ad gradus conservandos, in quos per accedens, hic, & nunc influere non potest. Ex hoc infero, quod si Deus casu adducto neutrum agens determinet, & neutrum alterius gradus conservet, vtrumque impeditum iri, quia conatum applicat ad id, quod per accedens exhibere nequit, si verò Deus alterum determinet, illud non alios producat, quia iam conservat id, quod intendit, & illius actiuitas expelletur, aliud verò impeditur, non propter actionem exhibitam, sed propter applicationem conatus ad influendum in gradus, quos hic & nunc non potest conservare, neque producere.

Nota abs re plurimos obijcere plura luminosa vt quatuor posse aërem efficere lucidum vt quinque, ex quo inferre volunt simile agere in simile, quia etsi antecedens, quod falsum est, concederetur, inepta esset consequentia, lux enim semper ab agente æquiuoco producit, quia etsi lux lucem producat, semper tamen adiuvatur præcipuo luminoso, igne, vel Sole, à quo conservatur lux aliam producens, quia cū depēdeat in conservari à causa secunda, semper illam agens æquiuocum comitatur. Quod si in calidis, quæ

quæ possunt absque vlla causa secunda à Deo conservari fiat obiectio, negandum est antecedens.

45 Neque magis opportunè adducitur molestum aliud argumentum, cui immeritò recentiores acquiescunt, & sic se habet. Ponatur supra lancem quamdam corpus graue vt octo, quod impulsus vt octo producat in illa, & eam deprimat: postea verò in alia lance ponatur granum tritici graue, vt vnum, quod vnum gradum impulsus producat, postea addatur aliud granum eiusdem magnitudinis, impulsus alium producat, & sic addantur vsque ad octo grana, quæ octo gradus impulsus producent, & lancem vsque ad æquilibrium leuabunt, ex quo infertur simile agere in simile, quia secundum granum graue vt vnum impulsus producit, in lance habente vnum gradum impulsus, & tertium similiter graue vt vnum & potens producere vnicum gradum impulsus illum producit in subiecto habente duos gradus impulsus, ex quo infertur non solum simile agere in simile, sed intensius, & remissius. Secundò inferunt huius argumenti Authores: gradus non esse subordinatos, neque perfectione inæquales, siquidem primus gradus potest secundum & tertium producere.

46 Non ego prædictum argumentum adducere, ni illud apud probatos auctores ex recentioribus reperirem. Vix enim solutione indiget, neque proponi potest, quin illius fallacia pateat, quam luce meridiana clariorem aspice. Granum tritici media grauitate producat impulsus in lance est causa æquiuoca impulsus; ergo etiam si vnicò gradu grauitatis producat gradum quemdam impulsus in subiecto habente sex alios, non ideo agit in simile, neque colligi poterit, gradus impulsus esse æquales ex eo, quod primus gradus grauitatis, producat tertium, vel octauum impulsus. Mitto falsò supponi grana illa successiue supra lancem posita singula singulos gradus grauitatis producere, quod falsum est; quia granum secundum additum primo per modum vnius producat intensiorem effectum indiuisibiliter prouenientem à grauitate vtriusque grani, quam antea producebat sola grauitas primi, sicut continget si in eodem instanti vtrumque granum primo poneretur supra lancem. Falsum etiam est gradum vnicum grauitatis alium impulsus producere non plures, & sic cum eadem correspondentia produci tot gradus impulsus, quot sunt grauitatis in causa; quia inter agens æquiuocum, & effectum, non intercedit hæc correspondentia æqualis mensura, in intensione, quia etiam si quo intensus est agens æquiuocum, intensiorem effectum producat, potest intensum vt quatuor producere intensum vt sex, & produci sex gradus impulsus in eodem subiecto ab agente, quatuor tantum gradus grauitatis habente, & calidum vt quatuor à lucido vt duo; quia maior perfectio essentialis, quæ vt plurimum reperitur, in agentibus, æquiuocis æquiualeat, & longè superat maiorem intensiorem effectum.

47 Vltimò assero me non recusaturum concedere duo agētia calida vt quatuor inter se penetrata posse producere in alio subiecto quinque, vel sex gradus caloris, seu subiectum aliunde calidum, vt quatuor; intendere; quia tunc gradus caloris existentes in diuersis subiectis ratione applicationis perinde se habent, ac si idem indiuisibile subiectum informarent, & virtus eorum semper est eadem siue in vno, siue in multiplici subiecto, quod autem ipsi inter se non sint vniti, potest esse in causa, vt remissorem calorem producant, quam vniti producerent, non tamen inferri, non posse vltra quatuor gradus producere: rationes enim quibus à posteriori probauimus non posse qualitatem aliam æquè intensam producere, in casu præsentis locum non habent, quia sex gradus producti in vnicò subiecto, ab octo gradibus penetratis existentibus, in duplici subiecto, non possent rursus septem, neque sex alios producere.

PUNCTUM II.

Assignatur causa reflexionis.

1 **C**ontra conclusionem traditam Puncto præcedenti, scilicet simile non posse agere in simile, molesta occurrit obiectio ex reflexione petita, qua videmus intensiorem effectum produci in partibus obliquis proximioribus, & distantioribus ab agente, verbi gratia, maiorem lucem in aëre prope speculum obliquis, quam in aliis par-

Franc. de Quicq, Philosoph. Tom. I.

tibus eiusdem aëris Soli vicinioribus, & ab eo obliquis distantioribus. Ex quo videtur inferri, obliquis lucem producere in aëre vicino, & consequenter simile agere in simile, & minus intensum in magis intensum, quando lux recepta in obliquis, vt pote distantioribus, remissior est, quàm illa recipitur in aëre, quia agens semper intensius operatur in propinquum, quàm in distans. Hæc obiectio plures malè vexauit, quos in varias traxit sententias in quorum impugnationem, propriæque defensionem, hoc Punctum instituit placuit.

§. I.

Aliorum impugnatur sententia.

2 **A**liqui desperantes propositæ obiectioni satisfacere, satius iudicauerunt, manifestam experientiam negare, quam manifestè conuinci, qui duplici se implicare malo, fatentur enim se argumenti solutionem non assequi, & lucis quam vident oculis, verbis impugnatores illam iniquè negantes se ostendere frustra præsumunt. Ne tamen aperto Marte veritatem omnibus compertam debellant, affirmarunt corpus obliquis producere qualitatem tantum in partibus collateralibus aëris recipientis qualitatem ab ipso agente, quæ cum nullam, vel remissam valde ab illo receperint, ab obliquis possunt intendi, quod maiorem qualitatem recipit ab agente præcipuo, quam partes aëris collaterales, quia licet hæc sint illi propinquiores, præcipuum agens agit in illas linea obliqua, & obliquis per lineam rectam, & sub eadem, aliquantulumque maiori distantia intensior qualitas producitur per lineam rectam quam per obliquam, vt patet in Sole illuminante cubiculum per fenestram, qui intensiorem lucem producit in vltima parte directè Soli opposita, quam in aliis vicinioribus fenestæ collateralibus.

3 Hunc modum philosophandi impugnatur ipsa experientia, neque alia opera indigemus, ad illum expugnandum; quia non solum maior lux videtur in partibus vicinioribus obliquis intra eandem lineam rectam, quam in remotioribus eiusdem lineæ, & præcipuo agenti propinquioribus, maioremque calorem sentimus, cum appropinquamus parieti Sole percusso, quam cum ab illo distamus, & præcipuo agenti sumus viciniores: quod si hoc neges omnino experientiam negare poteris, & quæstionem hanc supposito negato de medio tollere.

4 Alij affirmant maiorem illam intensiorem prouenire ab agente præcipuo, quod cum impediatur actioem vltra diffundere, iterum reflectit, & qualitatem illam, quam producturum erat à partibus sequentibus, in vicinioribus corpori obliquis producit. Hæc sententia laicè satis rem est meditata, quia agens, non producit qualitatem per motum localem, quo possit impedita hac productionis via aliam inire, versus aliam partem, neque ex eo quod non possit producere qualitatem in parte distantiori, illam producit in proximiori; aliàs si prope Solem corpus nimis opacum constitueretur, Sol in illo produceret totam intensiorem, quam per totam spheram nullo impediante corpore diffunderet. Vnde si hoc ita accideret, quo magis præcipuum agens impeditur corpore obliquis, magis reflecteret, quod apertè falsum est, magis enim impeditur Sol muro opaco, in cuius partibus extimis tantum lucem producit, quàm crystallo diaphano in cuius partes profundas lucem effundit, quod aliter contingere certum est, quia maior est lux reflexa obliquis crystallo, quàm muro.

5 Alij recentiores apud Arriag. disp. 3. sect. 1. n. 134. asserunt maiorem illam intensiorem prouenire à corpore obliquis, quod illam producit actione quadam æquiuoca proueniente à quadam qualitate, quæ formaliter non est lux, sed eminenter illam continet tali modo, vt nisi luce formali actuetur illius subiectum, ipsa nihil producat, vt continget in pipere, & vino, quibus prodicitur calor, si prius actuetur calore stomachi, & non aliter. Sic rem componunt in crystallo obliquis, quæ lucem producit actione quadam æquiuoca, si prius informetur luce quæ se habeat non vt virtutem productiuam, sed vt conditionem requisitam, vt lux eminenter in crystallo contenta producat. Hanc opinionem licet non adeò explicatam inuenio apud Suar. in Metaph. disp. 18. sect. 9. num. 35. qui postquam dixerat reflexiorem prouenire ab obliquis, ne concederet simile agere in simile ait posse responderi, hæc reflexiorem nunquam fieri, nisi per qualitatem diuerse rationis.

Pp 2 vel